

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Madoz, núm. 31 y 35
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
 Sabadell 2 rals al mes.
 Fora 8 " trimestre.
 Un número sol. 1 "
 Anuncis á preus convencionals.

EN INTERES DE SABADELL.

II.

¿Está nostra industriosa ciutat, en punt á milloras de policia y ornat públich á la altura que li corresponent? No; no sols no hi está, si no que deixa molt que desitjar. Sabadell no passa de ser una vila ab pretensions de ciutat y seguirá aixis sens adelantar un pas fins y á tant que totas las voluntats y totas las energias que derivan de la fibra patriótica logrin segregarse del cumul de passions y odis personals que, no per viurer ocults, deixan de manifestarse en públich en ocasions determinadas y en lo precis moment en que mes mal poden causar als interessos de tots. ¿Vol dir aixó que la administració comunal marxa cada dia de mal en pitjor? No, puig devem esser en aqueix punt severs é imparcials. Desde que tinch us de rahó he vist passar per la *casa de la Ciutat* un sens fi de personas á qual mes respetables y no seré jó qui 'ls fassi la ofensa de atribuir á mala administració las moltas deficiencias que 'l gust modern y la conveniencia pública posan de manifest cada dia ab mes estranyesa.

Nostres ajuntaments, compostos en sa inmensa majoria de personas que tenen molts quefers dintre sa casa y que deuen á son talent industrial y á sa laboriositat los escassos bens de fortuna que 'l públich respecta y estima ben merescuts, no poden, no, dedicar á la administració comunal totas las horas precisas pera lograr sobresurtir en tan important materia, si no que asesorats del senyor Secretari y

fiats en lo bon zel, inteligencia y demés premdas de caràcter y honradés de tots los oficials y demes empleats, segueixen tots 'l camí mes cómodo pera surtir del pas y cumplir ab los preceptes de la lley, ja que 'ls municipis tal com ara estan organissats sols son subordinats del ministre de la Gobernació y agens executius de las disposicions del Gobernador de la Provincia. Y es tant lo cuydado que deuen posar en cumplir las ordres dels de fora; es tan just lo temps de que disposan, pera dedicarse al estudi de las necessitats de la població, que no podan per menys que descuydarla y per aixó presenta Sababell aqueix aspecte caràcterístich que recorda son primitiu origen ab sos carrers tots, estrets, sens aceras, ni fanals de gas, dolent y tot com es ara. Y tort, segons diuen, per falta de recursos.

Devant argument tan poderós sembla que no hi cap réplica; pero si tenim en compte lo que anyalment paga cada vehí, directa ó indirectament trovarém que ab una mica mes de bona voluntat y desterrant antigas rutinas que á res conduheixen podria destinarse una respectable cantitat, no pera la conservació del pis del carrers, no pera engravar tart y malament alguns altres, no pera emplear la brigada de peons en treurer lo fanch quan ja despedeix un olor que no sab á aygua de colonia, sino pera que mediant una bona red de cloacas, comersar á empedrar de moment los de mes transit, puig que tal millora, per mes que sia de urgenta necessitat, ningú deixarà de reconeixer que es empresa que necessita temps y estudi. Pero cal comensar ja, porque es hora de que 's fassi alguna cosa d' interes y que sigui de utilitat pública.

Ab los diners gastats inutilment en la construcció y conservació de passeras en la entrada de alguns carrers per espay de cinch ó sis anys n' hi habia prou pera comensar la millora general que 'ns ocupa. Pera portarho á cap, mes que diners jo cred que lo que fa falta es iniciativa, es volguerho fer. Quan hi ha iniciativa y bona voluntat tot es posible en aquest mon.

E. DIUMARÓ Y GRANÉ.

DESDE MADRIT

Passaren los dias de fret; d' un fret rigorós é intens; las capas eixiren al carrer y las pulmonías dominaren la ciutat.

Per fortuna, altra volta, com per art d' encantament, ha brollat la

primavera: mes una primavera ficticia, exòtica, despullada d' atractius y galas; primavera de temperatura; primavera de blau cel; primavera de nits serenas y estrelladas.

Mes aquella primavera de las cançons y corrandas; la de las flay-rantas flors y pintadas aucellas; la primavera que rubleix los camps d' esmeragda y los cors de goigs é il·lusions; la primavera del amor, no ha arriuat encare.

No ha arriuat, perque las neus que 's congrian en lo Guadarrama, li deturan lo pas; no ha arriuat, perque los brassos descarnats y prims dels arbres l' han espahordida; no ha arriuat, perque en lloch sent las rialladas de la bulliciosa joventut que l' atraurian, sino que ha escoltat los gemechs y sospirs d' una vellesa decrépita que s' ajoca arrán del sepulcre.

*
**

Ja ha passat *Tot-Sants*, lo clàssich *Tot-Sants* dels panellets y las castanyas; mes darrera ser, com róssech de penas y recorts, ha arriuat la diada aquella, la melangiosa diada dels *Difunts*, en que 'ls sers que s' agitan per eix món, giran un moment sos esguarts, vers la tomba ahont reposan sos antecessors, per llansarse altra volta á las agitadas corrents de la societat corruptora.

Lo dia dels morts es un curt paréntesis á nostres goigs y alegrías.

Tot vesteix de tristesa. Fins lo cel, contagiát per la melangía, 's mostra molts anys prenyat d' espesas nuvoladas.

Tot convida á la meditació y á las oracions.

¡Si un pogués saber lo que passa á l' altre banda de la llosa del sepulcre!

Los verms paran per un moment sa feyna. Lo refrech dels ossos y 'l dringar de las galas ab que foren adornats los que foren, forma un concert de fantástica il·lusió.

La dansa macabra está en son esplendor; mes s' ou lo cant del gall y l' esbart de groguencas calaveras torna á ocupar son lloch.

Lo sol trespunta darrera la carena; los aucells espolsant son plo-matge saludan al astre rey y tot queda altra vegada tranquil y rialler.

Solzament la mare que li han robat al fill de son cor; la viuda des-amparada que cerca frisa las caricias del espós difunt ó 'l fill que en vá busca al sér que 'l dugué en las entranyas, senten una fredor al mitj

del cor y á son entorn constantment hi cauhen borrallons de neu, borrallons que matan avans de florir, las pocas alegrías que gentils brollavan en sa boca.

Pera aquestos, la diada dels morts es eterna.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

3 Novembre de 1890.

SECCIÓ POLÍTICA

El Liberal de Madrid, pera enaltir la present campanya electoral del senyor Sagasta, la compara ab la noble y brillant que fan los lliberals inglesos dirigits per Mr. Gladstone.

¡Vaja una comparació!

Pera posar en evidencia sa poca solta no farém mes que retallar lo següent párrafo d' un oportuníssim article publicat sobre 'l particular per nostre autorisat colega *La Renaixensa*:

Aquí 's presenta 'l partit lliberal pot dirse sense bandera: en política 'l plantejament del sufragi universal l' ha deixat sense aquest grós capítol en son programa, en la esfera econòmica no ha arribat á temps pera pendre la bandera proteccionista que 'l país ha vist ja en mans de conservadors... tal vegada pera descreditar-la; ni un ideal, fora 'l del cambi de personas. En cambi, lo ja vell Gladstone, que deixá 'l govern, derrotat per una coalició monstruosa de fugitius del partit lliberal ab los conservadors, al presentar lo projecte de lley concedint la autonomia á Irlanda, no ha vacilat ni un sols moment en sostenir davant del país, la bandera de las reivindicacions irlandesas; al contrari aixamplant la esfera d' acció del principi del *home rule*, ha cridat cap al camp lliberal al principat de Galles y á la Escocia, oferintlos hi 'l seu apoyo pera la consecució de sa autonomia, dintre del imperi britànic.

Aixís, lo partit lliberal anglés s' ha rejuenit; aixís, lo partit lliberal que presideix lo senyor Sagasta ha quedat eclipsat, empobrit, condemnat á parlar de cosas velles que ja no diuen res al poble, y no tenint altre recurs pera fer impressió en certas esferas que aquellas frases sibiliticas, misteriosas y plenas d' amanasas com la de «*caeré del lado de la libertad.*» etc.

De lo qual resulta que 'l *paralelo* establert pels fusionistas entre 'n Gladstone y 'n Sagasta está á la mateixa altura del que establiren los conservadors entre en Bismark y en Cánovas.

No obstant tots poden estar conformes en un punt.

En que cada hū á sa manera tots son *caps grossos*.

Se coneix que Madrid, tot, fins lo mes sagrat, esta subjecte á las miserias de la política.

Aixís, s' ha pogut veure que la societat dedicada á la caritat y á la instrucció, *Amigos del País*, ab motiu de la creació dels Colegis Especials pera las vinentas eleccions, ha armat una trifulga de las bonas.

Com cada cinch mil vots de socis d' aquesta y altrás Corporacions que forman colegi especial, poden elegir un diputat á Corts, la de que parlo que solzament conta ab quatre ó cinch cents socis, no pot aspirar á aquell honor, pero la Junta directiva ho ha arreglat molt senzillament, y de la *noche á la mañana*, com se sol dir, han aparegut en las llistas de la Associació, quatre ó sis mil socis nous, residents en Madrid y fora d' ell, aquest darrers en calitat de socis corresponsals.

No cal parlar relatiu a la qualitat y condicions personals dels mes dels tals socis. En un tancar y obrir d' ulls, centenars de criats, còtxeros, ayguaders, s' han convertit en «filàntrops» y patricis gelosos dels avensos morals y materials del país. Apropòsit d' aixó se contan cassos curiosos. Los socis de debó que no están en l' *intrínquilis* electoral que alguns portan entre mans, han protestat del procedir de la Junta, que per admetre á aquellas notabilitats, han atropellat sense reparo 'l Reglament, y s' anuncia ab aquest motiu una Junta general en que 's tirará de la manta y 's descobrirá 'l pastel.

¡Y pensar que de aquestas miserias ne reb las conseqüencies tota la nació, per culpa del odiós centralisme que 'ns domina!

Sembla que s' ha armat gran serracina en Portugal per la discussió de las relacions que aquest deu mantenir ab Espanya.

Los *espanyolistas*, que 'n podriam dir, son los que volen que Espanya siga la germana, la aliada de Portugal: aixó si *sense fusió de nacionalitats*: tot lo més ab una federació plenament autonómica pera abdós payssos. Aquets son, en general, los republicans.

Los conservadors, en cambi, tendeixen á odiar á Espanya, recordantli al poble portugués las malas jugadas de son vehi.

Vegis com s' expressa un ressó dels primers, *A República Portuguesa*, respecte al particular, barallantse ab son enemic *O Economista*, eco dels segons:

«En lo moment en que 'ns arriban bonas paraulas y saludos fraternals, *O Economista* proposa al poble de Portugal que 'ls pagui ab injurias y que saldi ab ingràtut comptes de la generositat.

Donchs bé: estiguin segurs, y ho prevenim desde ara pera que tingan coneixement de la responsabilitat que contrauen, estiguin segurs tots los mistificadors, tots los falsos patriotas, tots los perversos enemics encuberts y jesuítichs del poble, estiguin segurs tots los cómplices d' Inglaterra; estiguin segurs, seguríssims, de que si persisteixen en son negre intent, lo mateix dia, 1.er de Desembre, realisarém en tot Portugal la més hermosa, més alta y més imponent de las manifestacions de simpatia á Espanya.

Cridarém: *¡Visca Portugal lliure é independent!*

Y després afegirém: *¡Visca la noble y caballeresca Espanya, nostra amiga, nostra aliada y nostra germana!*»

Ja ho senten aqueixos eterns somniadors de la unitat ibérica, aqueixos esperits absorbents y centralisadors que voldrian veure á Portugal reduhit á ser altra vegada no més que una provincia espanyola de las que han d' acudir pera tot á Madrid y han de parlar per forsa la llengua oficial castellana..

Ja ho tenen entés: los portugueses més amichs, més entussiasas, més germans d' Espanya, cada vegada que manifestan aqueixas simpatias, se creuen obligats á cridar *¡Visca Portugal lliure é independent!*, no fos cas que 's prengües per candidets y antipatriotisme lo que es noble perdó y carinyosa generositat respecte á fets odiosos que no poden may esborrarse en la conciencia d' un poble escarmentat.

Tot lo més que podrà may admetre Portugal es una amplia federació basada en lo Regionalisme, com á poderosa garantia de la propia dignitat y de la llibertat propia.

Y en aquest punt sempre tindrán los portugueses lo vot entussiasa dels regionalistas catalans.

Continua imposantse á la opinió pública d' Inglaterra la simpática campanya dels lliberals gladstonians respecte á la desdixada Irlanda.

En las eleccions municipals celebradas últimament, los lliberals han triomfat

en la major part de las poblacions. En Liverpool, Cardiff y Scheffield los candidats lliberals han obtingut gran majoria.

Tart ó dejorn la rahó s' imposa.

Per altra part los irlandesos més ardents partidaris de la seua terra, no des-cansen pas.

Segons telégramas darrerament rebuts, procedent del Havre, ha fondejat en Nova York lo vapor francés *La Champagne*, que ha conduhit als diputats irlandesos Dillon y O'Brien, á quins s' ha fet una entussiasia rebuda pels emigrants en aquell pays.

Segons ha manifestat M. Dillon, l' objecte del viatge dels agitadors irlandesos es fundar una associació nacional de resistencia á Inglaterra.

Veliaquí com los Poders inglesos tenen á má dos sistemas pera resoldre la qüestió irlandesa. L' un, representat per lo pujada al Govern de Mr. Gladstone: aquest es *pacífich*. L' altre, representat per la intransigencia actual, que donará á lloch á la desesperació del poble oprimít que té capdills tan decidits com Dillon y O'Brien: aquest es *revolucionari*.

Sembla que 'l poble inglés va trobant més prudent la elecció del primer sistema, á jutjar per l' entussiasme que entre ell se va despertant pel eminent jefe del partit lliberal.

CORRESPONDENCIA

Sr. Director de LO CATALANISTA.

Mon estimat amich: Gronxantme entre las ongs del Atlántich, escrich la present, ja per enviar un saludo á la Patria catalana y á tots los bons catalans, ja també pera manifestarli la desilusió que vaig tenir á Cádiz respecte del submarí Peral.

Lo dia 29 del últim mes de Setembre, trobantnos en la desgraciada y péssima bahía de la ciutat indicada, vaig saltar á terra pera visitar la no tan famosa com diuen ciutat de Cádiz. Es una població que té las casas molt bonicas per defora, mes á dintre tenen molt que desitjar; y algunas son tan remenudas que 'm feren l' efecte de las habitacions musulmanas. Llevat de la Catedral y las Casas Consistorials res més ofereix de particular; la Catedral no es pas cap modelo d' arquitectura; es una aglomeració de voltas y columnas tan pesadas com divertits son los andalusos. Y no es opinió meua sino d' un arquitecte de bordo.

No haventhi res més pera visitar, emprenguí la via cap á Sant Fernando; á fi de veure l' Observatori, l' Arsenal y 'l submarí. L' Observatori es digne de ser visitat per la capacitat del edifici, per la distribució dels aparatos, dels quals uns son molt bons y altres no valen gayre, y fins per la amabilitat del *curro* que 'ns l' ensenyá. L' Observatori de Madrid no val res comparat ab lo de Sant Fernando; y estranyo que 'ls castellans no l' hagin portat allí dalt desde hont ho arreglan tot á sa manera.

Bonich es l' Arsenal, pero mort y descuidat; vaig veure 'l casco d' un barco de guerra, y 'm feu l' efecte d' un esqueleto, no hi treballava ningú; y al preguntarme la causa respongueren: *porque las piezas se hacen en el extranjero; y como de tarde en tarde llega alguna, de aquí es que de tarde en tarde se trabaja en ese buque*: de modo que quan estigui acabat, lo ferro haurá ja perdut la meytat de sa forsa, pel robell que 'l farà malbé.

Tinch de fer constar que, gracias al oficial de guardia, poguerem veurho tot; l' oficial

era un castellà de bona pasta, fi, atent y amable; tant de bo que aixís fossin tots los de sa rassa!

Aném al Peral. Lo submarí que tanta brega ha mogut en certas provincias espanyolas, es de dimensions molt reduhidas; jo 'm figurava veurer una gran cosa, y vaig veurer un submarí *més petit* que l'ietíneo de 'n Monturiol. No 'm deixaren baixarhi, y per lo tant, del interior res puch dirne. No obstant, si haig d'emitir la opinió del il·lustrat *Cura de San Fernando* y d' un altre subjecte que venia ab mí, y segons ells la opinió general, diuhen que *la España con el Peral ha hecho una plancha*. En bona fé, no 'm creya sentir una sortida com aquesta, jo que abogava pel Peral ab totes las mievas forsas. No es, donchs, lo que 'ns pensavam, al menys per ara. Pobra Espanya ¡cóm ha quedat! totes las manifestacions y festas que en obsequi á Peral han sigut fetas, venen á ser uns esquellots vergonyosos pera la pobre Espanya! No crech que 'l senyor Peral pugui aixecarse, si no se 'l ajuda per un altre cantó; en lloch de posarlo ben alt, han acabat per enfonzarlo.

Fa dos dias que deixarem Cádiz; dintre deu horas arribarém á Canarias. Res més de particular.

JOSEPH CALONGE, E.

Atlántich, Octubre, 1890.

LA COPLA DELS XARUCHS

Jo, 'l noy Rabassa, l' hereu Quimera,
en Ravirola, 'l Xechs Balleruchs,
en Pau, en Xico, y en Mus Cirera,
som los Xaruchs.

Al taler sempre, quan fan glassadas
ó plou ó neva: som teixidors;
al estiu, vingan aplechs... balladas...
festas majors...

No hi ha cap jove, cap en la copla;
ni hi fan cap falta ¡qué saben ells!
tots vuit de colla, de poble en poble,
ni ho semblém vells...

Al arriarhi ¡quanta gentada
cercant la copla deixa 'l firall!
¡fins fora 'l terme, vé la maynada;
pel camí rall!

Aisant los brassos, folls d' alegría,
tahnent diria que 'l poble enter,
pel goig qu' espera, en ells envia
l' abrás primer.

Tots nos enrotllan y van y venen.
—Gansalla, cridan venint á mí,
jo 'l vull, deixéume 'l.—Y contents prenen
lo meu violí.

Lo xich que plora, lo gran l' aguanta;
s' ha tret un altre tots dos esclaps:

girat d' esquena, camina y canta
donanthi cops.

Qui crida ó xiula; qui balla ó corra;
dos junts s' abrassan; tots van saltant;
tirant á l' ayre 'ls altres la gorra;
pasan devant.

Som ja á la vila: vé més canalla
y homes y donas: arreu, arreu,
¡Xaruch! uns cridan, altres ¡Gansalla!
tots entorn meu.

Allí ahont m' aturo, tothom que passa,
cop á la espatlla y... Deu nos endó;
d' empenta á empenta só ja á la plassa,
y á cal rectó.

Allí vaig sempre, qu' es ahont me toca;
al arriarhi tot es per mí:
vingan borregos, arrop ó coca,
y ví ¡quín ví!

A tothom volen, ningú hi fá nosa;
jo... parentela, 'l predicador...
y á cap de taula, com pastó, 's posa
sempre 'l rector.

Quan se fá vespre tots á rosari;
juntat lo poble veuréu allí:
qui de la copla no vulga anarhi,
no fá per mí.

Mes tart ja toca fer la pasada
al rectó' y batlle, que á tothom plau,
y voltats d' atxas y entre gentada,
cap á sarau.

Som en la sala: ¡y quant de rostre
guayto al entrarhi boy rialler!...
pujém al trono, qu' es lo lloch nostre,
¡sota dosser!

D' allí endevino que m' envelleixo;
cada any hi miro quelcom d' estrany,
que may ho trobo tal com ho deixo,
¡es nou cada any!

Es casat ara qui festejava,
qui vá casarse té ja un fillet,
morí aquell avi que á coll portava,
al ball lo net.

De tú 'm tractavan per tot, encara
que vos los deya jo, fos qui fos:
¡ja tu dich sempre y á mí tots ara
me diuhen vos!

Avans tocava sols á balladas:
tocá á l' esglesia més ara 'm plau;
que quan ressona per las arcadas
de l' ample nau,

mon violí 'm parla de nova vida;
foll de goig sento que 'l cor me bat;
entant me toco la cara humida
d' haver plorat.

Mon plor no 'm dona fel de tristesa;
que cap corch nia dintre 'l meu cor,
qu' encar que ploro, plor de qui resa
no té amargor.

VÍCTOR BROSÀ y SANGERMAN.

Los numerosos amichs y admiradors que á Tarragona te nostre amich lo senyor Pin y Soler, han dirigit á aquest senyor, ab motiu del éxit que ha tingut la representació á Barcelona de la comedia *Sogra y Nora*, la següent sentida carta, que reproduhim per l' amor que revela á las cosas de la terra.

Diu aixís:

«Encara no fa trenta anys, Tarragona jemegava damunt las runas hont fou esmicolada durant la fera lluyta per la Independencia.

Caygué desfeta á trossos, ans de domenyarla las furias de Sutchet; no quedá res en peu, y tant sols los xups y ólivas aniuats en los fermes y gloriosos muradals, mantinguts com á testimonis dels segles, vetllavan la dissort de la antiga ciutat, orgull de l' Historia, qu' acabava de dar al mon un brau exemple d' heroisme morint per sa bandera y essent lo darrer baluart de Catalunya, durant lo terratrémol de tant espantosa guerra.

Desde aquells malhaurats jorns, Tarragona visqué empobrinada, malmirrosa, com planta segada á ran de terra, com malaltis després de llarga estada al llit.

Sos fills n' eran pochs porque los més moriren en la lluyta; sas riquesas perdudas ó be escampadas arreu; la ciutat oferí per espay de tres dotzenas d' anys, tot l' aspecte d' un fossar, d' una rónega tomba, cuberta, si, per los lloers y palmas que sempre sombrejan lo lloch del sant martiri.

Passat algun temps, vingué nova sava, s' amassaren altras generacions, brotant, de dits empelts la vida del treball, del moviment, que feren reviscolar Tarragona, empenyentla pel camí del progrés y ocupant de prompte lo lloch que li pertany en lo concert de Catalunya.

Vos, estimat compatrici, heu contribuít en gran part á sa regeneració moral, enlayrant lo mon de Tarragona ab vostre geni, pintant ab vius colors aquellas páginas de *La familia dels Garrigas, Jaume, Niobe*, que

respiran pur patriotisme, que ensenyan com s' ayma lo lloch hont s' ha vist la llum primera, lloch privilegiat, incomparable, qual memoria 'ns acompanya fins á la tomba.

La pátria, amich Pin, es lo consól dels homes de bon cor, que somnian ab ella quant ne son lluny, que la portan retratada en son magí, que no poden negarla sens negar sa propia existencia.

Qui no 's recorda de sa pátria no pot, nó, recordarne sa mare, no te cor, es un malvat.

Per aixó lo crit de pátria llessat per Vos en immortals novelas, ressona en tots los cors tarragonins y passará com prehuada herencia á nostres fills.

Per aixó avuy vos saludan aquests aymadors de la terra y admiradors vostres, prenént peu del gran triomph obtingut ab la comedia *Sogra y Nora*.

Que Deu vos guart molts anys per honra y gloria de nostra ciutat ben-volguda, tan santificada en aquells llibres que son sospirs de vostre patriótich amor y del ver afecte d' un bon fill.» (*Segueixen moltes firmas*).

* * *

A n' aquesta carta ha contestat lo distingit escriptor ab las següents curtas però eloqüents ratllas:

«Senyor President del *Ateneo*.—Tarragona.

La carta enhorabona que per iniciativa d' aqueix Centre m' ha sigut per vosté remesa, n' es tant amistosa, tan indulgent per las mevas obras; —las pobrissonas!—m' ha conmogut tant, que no sé quasi que dir. Diré gracias! Gracias al *Ateneo*, als firmants de la carta, á tothom!

Guardintme tots un bon afecte y no dubtin de la meva ferma amistat. —S. S. S. q. s. m. b., *Pin y Soler*.

Barcelona 29 d' Octubre de 1890.»

NOVAS

Segons tením entés, á las horas de sortir á llum aquest número, ja haurá entrat lo senyor Sagasta á Catalunya, ó bé estarà á punt d' arribarhi.

En tot cas, nosaltres no hem de seguir la ja tan vulgarisada costúm entre la prempsa que oficia de *sensata*, de recomanarli la major *cordura* pera prescindir d' antichs agravis, y rebre al *ilustre huésped como lo requiere el honroso lugar que ocupa en la política española*.

Nosaltres, ben al contrari, recordant que 'l senyor Sagasta ha sigut un dels homes més fatals pera las fonts de riquesa del nostre pays, li recomaném al públich que 'l rebí com als *arrenca-caicals* que van de poble en poble á pregonar sa falsificada mercancia. Precisament, l' objecte del senyor Sagasta al visitar Catalunya no es altre que fer propaganda dels desacreditats *espectfichs* en que funda sa esperanza de pujar altra vegada al Poder.

La indiferencia, la més glacial indiferencia y 'l més soberá menyspreu, deurían ser tot l' efecte que produhís la arribada del senyor Sagasta á aquesta terra que l' ha malehit tantas vegadas.

Y al obrar aixís no faria 'l poble catalá més que ser conseqüent. Recordin los industrials y 'ls agricultors cuántas son las vegadas que 'l senyor Sagasta desde sa olímpica

poltrona ministerial, en lloch de protegir al trevall y á la producció nacionals, las ha enfonzadas (d' acort ab lo senyor Moret) en los abims d' una ruïnosa competència ab l' estranger. Recordin aixó, y végin si es regular, si es digne, si es llògich, que ni per un moment puguin entregarse á festeigs extraordinaris per la visita d' un tan consensut dilapidador dels seus sagrats interessos.

En quant als bons catalans, ni aqueixas rahons deuen tenir en compte, atenent sols á que 'l senyor Sagasta es, igual que 'l senyor Cánovas y demás comparsería política uniformista, un dels més encarnissats enemichs de las llibertats de la terra catalana.

Fetas aqueixas consideracions, no cal dir que hem de veurer ab fonda tristesa còm lo senyor Sagasta sigui obsequiat entre nosaltres per gent anti-patriòtica que s' amparan sempre al sol que més escalfa ó més *promet escalfar*. En quant al entusiasme *expontani* que dit senyor puga alcansar en Catalunya, se 'n pot riurer tothom que tinga dos dits de front.

Y éll, lo senyor Sagasta també segurament se 'n riurà ab aquell etern somris de cinisme que caracteriza als homes excéptichs per essència, presència y potencia.

Ja que tant s' ha parlat de la brillant acullida que obtingué en Bilbao 'l senyor Sagasta, qual éxit se multiplicá baix mil formas distintas pels periódichs sagastins y castellaristas (tots son uns), y pels corresponsals propagandistas oportunament escampats y retribuïts, publicuém á continuació 'l següent preciós *Sonet* escrit en castellá, que aparegué á son temps en gran número de periódichs bascongats, y que s' atribueix (no sens fonament, per sa magnífica factura) á un dels primers escriptors de la nobilíssima Basconia.

Diu aixís dit *Sonet*, que no vacilém en reproduhir, ab tot y no estar escrit en catalá:

“¡Raza euskara! ¿eres tú la que se agita
á los piés de un histrión? ¿la que se mueve
y confundida con la inmunda plebe,
su derecho olvidando, aplaude y grita?
¿La mano estrecha que rasgó ¡maldita!
tu libertad sagrada, cuando aleve
á mendigar en su ambición se atreve
lo que ayer despreció y hoy necesita?
¡No hables del *fuero* ya! Rompe tu historia,
deja en el fango la sagrada idea;
tras el carro triunfal de la victoria
atado, como esclavo vil, vocea...
¡Del pueblo vascongado, ruin escoria,
sí esa es tu libertad, maldita sea!”

Moltas foren las personas que ab motiu de la diada dels morts visitaren lo cementiri durant lo diumenge y dilluns passats.

Feya bo de veurer lo diumenge al matí l' inmensa gentada que, desde las familias més acomodadas á las més pobres, se dirigian ab lo cap baix y la tristesa al cor, al lloch sagrat pera depositar una corona ó una llágrima demunt la fossa que tanca las despulles d' aquells sers estimats ab los quals en vida havian compartit part de las sevas alegrías y tristezas.

Aixís donchs, desde la fossa més humil á la superba tomba de gust artístich, s' hi veyan colocadas las tristas ofrenas que en dita diada dedican los vius als morts.

Algunas ne vegerem que cridavan la atenció dels visitants per son valer y exquisit gust, essent digna de menció la artística corona que las senyoretas Arderius, Capmany (F. y M.), Claramunt, Oliver, Durán, Cruells, Planas, Salas, Puigmartí, Saló (D. y R.), Serra (I. y T.), y Sallarés dedicaren á la que en vida havia sigut sa condeixeble y virtuosa amiga, la agraciada senyoreta Teresa Turull.

També poguerem veurer próxima á terminarse la iglesia que está en construcció, la qual encare que no del tot acabada podém dir que es de construcció molt apropiada á la sumptuositat del lloch ahont s' edifica.

Avuy á las nou del vespre, en los salons del *Centre Industrial* se donará un extraordinari ball de societat que, com es costum en los balls de vetlla, acabarà á las dotze de la nit. Lo programa está confiat á l' acreditada orquesta *Muixins*.

Las targetas d' invitació, de gust exquisit encara que senzill, han sigut redactadas en nostra propia llengua, lo qual vol dir que encara que algunas vegadas hagim hagut d' anyorar dit llenguatge en las invitacions d' altres balls celebrats en la mateixa societat, no per aixó deixa d' imposarse lo bon sentit, ja que aquesta vegada com moltes altras s' ha trencat la rutina ridícula y de mal gust de dirigir-se á catalans en una llengua que no es la seva.

Plaunos donchs felicitar á la Comissió organitzadora per sa llógica manera de procedir y al propi temps devém dirli que no fassi cas de la crítica y molt menos de la befa que puguin férlosi, si no ho han fet ja en alguna altra ocasió, que també 'n tenim noticias, alguns sers raquítics sense conciencia de sos actes y que sols serveixen de *bufons* en la societat sensata que 'ls aborreix y desprecia. A aquestos podém dirlosi com 'l poeta:

“Qui fa escarni de sa llengua
s' escarneix á sí mateix,
que no es digne, honrat, ni noble
qui renega de lo seu.”

S' ha publicat en lo número de la *Revista de Sabadell* que correspón al 5 del corrent, un article firmat per don Joseph Got y Anguera, dedicat á combatre 'l judici que feu un col·laborador de LO CATALANISTA de la comedia catalana *La Parentela*.

Comensém per ferli notar á nostre bon amich, senyor Got, que aquesta Redacció may s' ha fet solidaria de cap treball literari que porti la firma de son autor, encara que estigui representada per inicials; y que per lo tant, está fora de tota oportunitat que ell li contesti á LO CATALANISTA un article firmat per M. Y aixó h'ó compendrà perfectament nostre company, atenent á que l' objectiu del nostre periódich es social y polítich, en lo bon sentit de la paraula; y poch li afectan á la essencia de sos ideals las teorías literarias que sos entesos col·laboradors estampin en sos escrits quan s' ocupan de la literatura catalana.

No obstant y aixó, autorisats per l' autor de dit article, devém contestarli al senyor Got que no ha comprés bé la intenció del mateix, per no baverse fixat prou en las paraulas que copia. Tot lo que en ell hi há de duresa de calificatius ho endressa als autors de comedias de costums (recórdirho bé) que 's valguin entre altras artificiositats d' inverossímils tiradas de versos pera presentar una acció de la vida real. Creyém que 'l senyor Got ha obrat de bona fé; ha llegit lleugerament lo afirmat pel senyor M. Perque de lo contrari hauriam de suposar que s' ha equivocat *voluntariament* sols pera posarse en evi-

dencia, y aixó no li escau á una persona tan ilustrada com lo senyor Got y Anguera. Esperém que ell mateix reparará 'l mal lloch en que s'ha posat y regoneixerá lo inútil que ha sigut sa declamatoria defensa d' una cosa que en aquest periódich ningú ha atacat. La Redacció y coloboració de LO CATALANISTA tenen prou criteri pera saber respectar tot lo respectable, sense que 'l senyor Got 'ls hi digui.

La Comisió Aranzelaria ha acabat sas tasques, haventne sortit millor tractada la producció nacional de la que podia esperarsen.

Segons noticias auténticas rebudas per autorisat conducte 'ns consta que entre 'ls campions mes entusiastas de la protecció en las sessions de dita Junta, deuen contarshi 'ls representants de Sabadell; y potser lo mes ardit y 'l mes afortunat ha sigut lo distingit industrial d' aquesta ciutat don Joan Sallarés, á qui li enviem per tal motiu una calurosa y cordial felicitació.

Y ara preguntem nosaltres. ¿Si 'l senyor Sallarés ab los coneixements, l' amor patri, y digna enteresa que ha demostrat en aquesta ocasió, carregantse d' independència de caràcter, despullantse de tot servilisme polítich y declarantse igualment enemich de tots los partits que han causat la ruína del pays, se presentés candidat á la Diputació á Corts, hi hauria cap bon sabadellench que gosés á regatejarli?

Nosaltres creyém que no, perque Sabadell aborreix tant á la odiosa política madrilena, com estima la abnegació dels que *saben y volen* combátre-la. Y 'l senyor Sallarés pot fer molt en aquest sentit.

Per lo demás, es tristíssim pensar en que vagin á las Corts en nom de Sabadell, personas que, ó no 's desvetllin pel bé de sa pátria, ó tenint molt bona voluntat, no estiguin en condicions de defensarla com se deu.

Y mes de dordre encara si ditas personas abans que tot y sobre tot están al servey d' una banderia política á qual conveniencia hagin de subjectar los interessos de sa terra.

Torna á sortir desde fá uns quants dias nostre colega *El Criterio Sabadellés*.

Aixís al menos se 'ns ha dit puig nosaltres no hem rebut encara sa visita, motivat sens dupte á que com sa reaparició no te altre objecte que *llenar un vacío*, fins qu' aquest siga plé, no deuré sortir á la superficie.

De tots modos li desitjem molt temps de vida y recte criteri pera defensar los interessos de Catalunya, no fos cas que, *ensagastinat* com surt aquesta vegada, haguessim de pensar del colega lo que diu tan gráficamente aquell ditxo; que la passió li fa perdre 'l coneixement.

En sessió del dia 6 del corrent, celebrada per la Junta Directiva y Consellers del "Foment Mercantil Industrial y Agrícola," s' acordá per unanimitat la proposició presentada per lo conseller D. Angel Manau de felicitar á los senyors D. Joan Sallarés y Plá y D. Joseph A. Planas per sos treballs verificats en bé del treballs nacionals en las reunions verificadas per la Junta Aranzelaria.

Ho trobem molt merescut.

Avuy la companyia dramática del Teatre Romea de Barcelona posará en escena per la tarde en lo teatre dels Camps de Recreo lo drama en 3 actes *La pena de mort* y la cele-

brada comedia en un acte *La Teta Gallinaire* y per la nit en lo Teatre Principal lo popular drama de don Frederich Soler *Las euras del mas* y *La Teta gallinaire* per fi de festa.

Per lo escullit de las obras augurém á l' empresa un plé complert.

Lo passat dilluns morí en aquesta ciutat quan tot just contaba 19 anys, edat la més florida, la agraciada senyoreta Teresa Cortada, filla de nostre particular amich don Ramon Cortada y Pascual. (A. C. S.)

Acompanyém á la apreciable familia Cortada en lo dol que experimenta per perdua tan considerable.

Aquesta setmana deuen estrenarse duas produccions del Teatre Catalá.

La una en lo Teatre de Novetats: es *La Boja*, de don Angel Guimerá.

L' altra en lo Teatre Romea, *Lo Compte de Pallars*, de don Joan Maluquer y Viladot.

Fem vots pera que abduas obtingan bon éxit.

Deya *El Noticiero Universal* que 'l senyor Bosch y Labrús se presenta candidat á diputat á Corts per Girona y per Tarrassa á la vegada, y 'l senyor Maluquer y Viladot per Sabadell y per Tarrassa al mateix temps.

Y nostre apreciable colega *El Tarrasense* comenta aquestas noticias dihent: "*A judicar per aixó, ni un ni altre dels dos candidats que tenim, creuen segura sa elecció, y prefeixen pecar per carta de més que per carta de menos, á fi d' ASSEGURAR L' ACTA DE DIPUTAT PER UNA Ó ALTRA BANDA.*"

Molt just está aquest comentari, pero no compreném com pensant aixís *El Tarrasense*, ajuda la candidatura del senyor Bosch y Labrús y combat la del senyor Maluquer y Viladot, trobantse 'ls dos en idénticas circumstancias.

Diu *El Tarrasense* que es INDEPENDENT en política, y no obstant li agrada y protegeix al candidat conservador contra 'l fusionista. En bona fé, no ho compreném.

En quant á lo que pot alegar lo colega del proteccionisme del senyor Bosch y Labrús, qualsevol pot contestarli que está á la altura del senyor Maluquer. Los dos han seguit igual sistema: han defensat la producció nacional en tant quant no ha perjudicat á son respectiu partit; han pronunciat discursos per l' istil (la cantitat no fa al cas), y han atacat ó simulat atacar á sos governs quan ha semblat oportú, pera tornar després á posarse á sas ordres. En una paraula, 'l dos han sigut primer *polítichs* que *patriotas*; y avuy dia aquets dos mots ja no son compatibles, dada la gent que mangoneja la cosa pública.

Ara mateix ja veu *El Tarrasense* que al senyor Bosch y Labrús lo que li importa, com al seu contrincant, no es lo ser representant per tal ó qual districte al qual estima y dis-tingeix, sino senzillament ser diputat PER TAL Ó QUAL BANDA.

Vist aixó, no compreném com *El Tarrasense* apoya al senyor Bosch y Labrús, puig sa verdadera calitat d' INDEPENDENT exigiria que, ó defensés á un candidat absolutament després de la política y amich sols dels interessos del pays, ó no defensés á ningú, limitantse en tot cas á no atacar á cap dels contrincants.

Y consti que no va de lliadó, sino d' amistosíssima observació que hem cregut poder fer sense ofendre al colega ab nostra catalana franquesa.

Y menos pot anar com á defensa del senyor Maluquer á qui hem fet durs cárrechs quan nos ho ha semblat oportú, per considerar poch conforme sa conducta ab sos escarafalls de patriotisme.

Se va imposant l'estudi y consideració de las nacions petites.

Obehint á aquesta corrent, lo distingit catedràtic de Dret Internacional en la Universitat de Barcelona, don Joan de Deu Trias, al inaugurar la Academia de Facultat de Dret, llegí son discurs sobre 'l següent tema *Constitució política y personalitat internacional del Principat d' Andorra*.

Aquesta setmana s' han celebrat á Madrid duas *corridas de novillos*.

En la primera fou ferit un tal *Mazzantinito* ab duas banyadas en la cuixa.

En la segona, 'l tercer toro voltejá al torero *Litri*, ocasionantli una gravíssima ferida.

En aquesta hi hagué además varias contusions sense gravetat.

Y... *endevant las atxas*.

Lo dimars passat morí á Barcelona l' acreditat metje Dr. Carbó (don Narcís), que era una de las glorias mes indiscutibles de la moderna medicina catalana.

Descansi en pau.

En lo Certámen celebrat per la Associació literaria de Girona hi han obtingut premis: donya Dolors Monserdá de Macià, donya Enriqueta Lozano de Vilches, don Francesch Ubach y Vinyeta, don Joaquím Riera y Bertrán y don Joseph A. Blanco. Y han obtingut accésits: donya Trinitat Aldrich, don Pere de Palol, don Casimir Gomez, don Ramon Surinyach, don M. Carreras, don Ramon Masifern, don Domingo Parrenyo y don Anton Bori y Fontestà.

Un colega crida la atenció dels senyors canonges encarregats de donar á llum lo *Cartulari* dels sigles IX, X y XI de la Catedral de Barcelona, sobre la oportunitat de publicar trasladada fielment del original, la Capítular constitucional expedida en 843 ó 44 en lo monastir de Sant Sadurní de Tolosa per Carles lo *Calvo* en favor dels habitants de Barcelona y en especial del *Castell de Tarrassa*, y qual document tan discutit en 1640, al donarse compte, havia sigut transcrit prenentlo de dit *Cartulari* per Diago y Pujades y després per Baluzio, del Arxiu de aquella Seu ahont se guarda.

Hem rebut impresa ab molt esmero, la comedia de nostre apreciable amic don Joseph Pin y Soler, *Sogra y Nora*, que se representa ab extraordinari y merescut aplauso en lo Teatre de Novetats de Barcelona.

Agrahim moltíssim l' atenció del autor.

Lamentan alguns periódichs que la Direcció del Tresor Públich hagi prohibit á las Administracions de Loterias la venta de fraccions de décims de la Rifa Nacional.

Nosaltres nos en alegrariam si aixó hagués de contribuir á que tota la gent que no tenen recursos pera arriscar 10 duros en aquell joch d' etzar, reservessin sas economias apartantlas d' aquest famolench monstre que aspira á engolirselas d' una bocada.

Aixís potser arribaria á desapareixer aqueixa anomalia d' un Govern que en jochs poch morals fa de banquer contra 'l pays.

Lo periòdich satírich *La semana còmica*, que 's publica en la vehina capital, ha donat á llum una colecció de las darrereras noveletas curtas del eminent escriptor catalá don Narcís Oller, traduhydidas al castellá.

Entre ellas hi hem vist *La Fábrica*, preciós quadro de costums industrials que escrigué 'l senyor Oller pera llegirlo en una vetllada del *Centre Catalá* d' aquesta població, 'l qual tingué la honra de publicar *Lo CATALANISTA* per primera vegada.

Lo dia 4 del corrent se celebrá en la Seu de Barcelona l' aniversari pera 'l descans de l' ánima del nostre gran Rey En Jaume 'l Conqueridor, que tots los anys sol celebrarse al endemá del dia dels Morts.

Continua parlantse de la restauració del artístich monastir de Sant Cugat del Vallés. La Real Academia de la Historia ha parlat d' apresurar las obras convenientes.

Y la Comissió Provincial ha visitat oficialment dit edifici pera acordar lo que més convingui.

A veure si entre tantas oficiositats, ne resulta alguna cosa positiva en benefici de aquell històrich monument, que prou ho necessita.

Las casas del porvenir serán de ferro

La primera ha sigut construhida en la ciutat alemana de Treves, y 'l resultat es molt satisfactori. L' aspecte arquitectònich es bo y 'l cost no supera, sino que ans al contrari, es inferior al de las casas construhidas ab pedra y mahó.

La fatxada, las parets, los sostres, las portas exteriors, las escalas, tot es de ferro. No hi ha de fusta mes que 'ls pisos y las portas de comunicació, perque essent aquéstas d' ús constant, serían incòmodas de manejar.

Lo pes total del edifici no es molt superior al de las altres casas, y 'ls enginyers y arquitectes que van á estudiar la nova casa de ferro, declaran que aqueixas serán la construcció de la generació que naix.

L' Ilustre patrici gallego don Eussebi de Guarda, que acaba de donar al poble de la Coruña un Institut de segona ensenyansa, que es un gran monument arquitectònich, havia regalat fa dos anys á la capital de Galicia un preciós temple.

Pera correspondre á la generositat del senyor de Guarda, lo poble de la Coruña ha colocat en lo vestibul del nou Institut lo busto, en marbre, del generós donador y te acordat que per subscripció pública, s' erigeixi una estàtua en una de las plassas de la capital de Galicia en penyora d' agrahiment dels corunyesos al senyor don Eussebi de Guarda.

Traduhim de *El Eco de Badalona*:

"Degudament invitats per lo *Foment de la Agricultura* y acompanyats per una comissió de socis del mateix, los senyors Enginyers Agrònoms de la provincia, junt ab los germans Tobella don Francisco y don Joseph, lo diumenge últim se feu una visita d' inspecció á las vinyas de nostre terme municipal, podentse convencer tots de la gran invació filoxérica de las mateixas, lo qual, en compliment de nostre deber y para que serveixi de utilitat als socis del *Foment* y als agricultors en general, devém aconsellar molta prudencia y cautela en la reconstitució pera 'ls ceps americans, ja que tal cuestió está encara en lo seu período d' ensaig; no podent per avuy dir res mes que ratificarnos en las

conclusions que 's portaren á cap en l' últim concurs vitícola celebrat per aquella Societat, y de las que doná compte detallat en la revista *L' Art del Pagés*. Tenim gran gust en manifestar que para mes detalls, poden los interessats dirigir-se á la Secretaria del *Foment de la Agricultura*, ahont se 'ls hi facilitarán tota classe de datos.,,

Llegim en lo *Diario del Comercio* de la vehina capital:

"Sembla que s' agita la idea de solicitar al Govern la fundació d' altre Institut de segona ensenyansa, pera evitar las molestias que ocasiona un sol establiment d' aquella indole, donat lo crescutissim número d' alguns matriculats en las assignaturas del Batxillerat. S' apoyan los autors de la idea en que, segons la lley d' Instrucció pública, Barcelona té 'l número d' habitants suficient pera gosar de la mateixa concessió que té Madrid; afegint que, á pesar de que per algun element oficial se fa la oposició al projecte, están disposats los iniciadors á portarlo á cap.,,

Gayre bé podém assegurar que la petició indicada no será atesa

¿Cóm s' entén, volguer equiparar Barcelona á Madrid?

Durant lo mes de Novembre celebrarán sa fira ó festa major, las següents poblacions de Catalunya:

Gosal, Mayals, Vilaller, Sant Feliu, Saserra, Seu d' Urgell, Puigcerdá, Pobla de Lillet, Vilasar, Guisona, Manresana, Olot, Manlleu, Sort, Gadesa, Amer, Cervera, Ullastrell, Solsona, Banyolas, Arbeka, Centellas, Pons, Hostalrich, Sant Andreu de Palomar, Falset, La Llacuna, Organya, Torá, Sant Feliu de Torelló, Torroella de Montgri, Tortosa, Vilarrodona, Sallent, Arenys de Munt, Sant Quintí de Mediona, Palafrugell, Artesa de Segre, Mora, Balaguer, Aleixar, Altafulla, Montblanquet, Sant Celoni, Sant Martí de Mada, Sant Martí de Provensals, Sanmanat, Teyá, Sant Climent de Llobregat, Llaví, Vinyols, Arbores, La Selva del Camp, Calonge y Sant Llorens Savall.

La Junta Provincial de Barcelona ha pagat sos atrassos als mestres d' estudis fins al 30 de Juny d' aquest any.

Segurament es aquesta provincia la única que pot dirho aixís.

Y per aixó 'ns devém felicitar.

ANUNCIS PARTICULARS

D.^A Dolors Garriga

LLEVADORA TITULAR. Curació radical de tota classe de enfermetats de la dona baix la direcció d' un acreditat Doctor en Medicina.

Consulta de 10 á 12 y de 3 á 7

També ofereix sa casa á las senyoras que no disposin d' habitació pera los cassos á que dita senyora presta los ausilis de sa facultat ab todas las comoditats y reserva.—**Barcelona, Claris, 14-1.er**